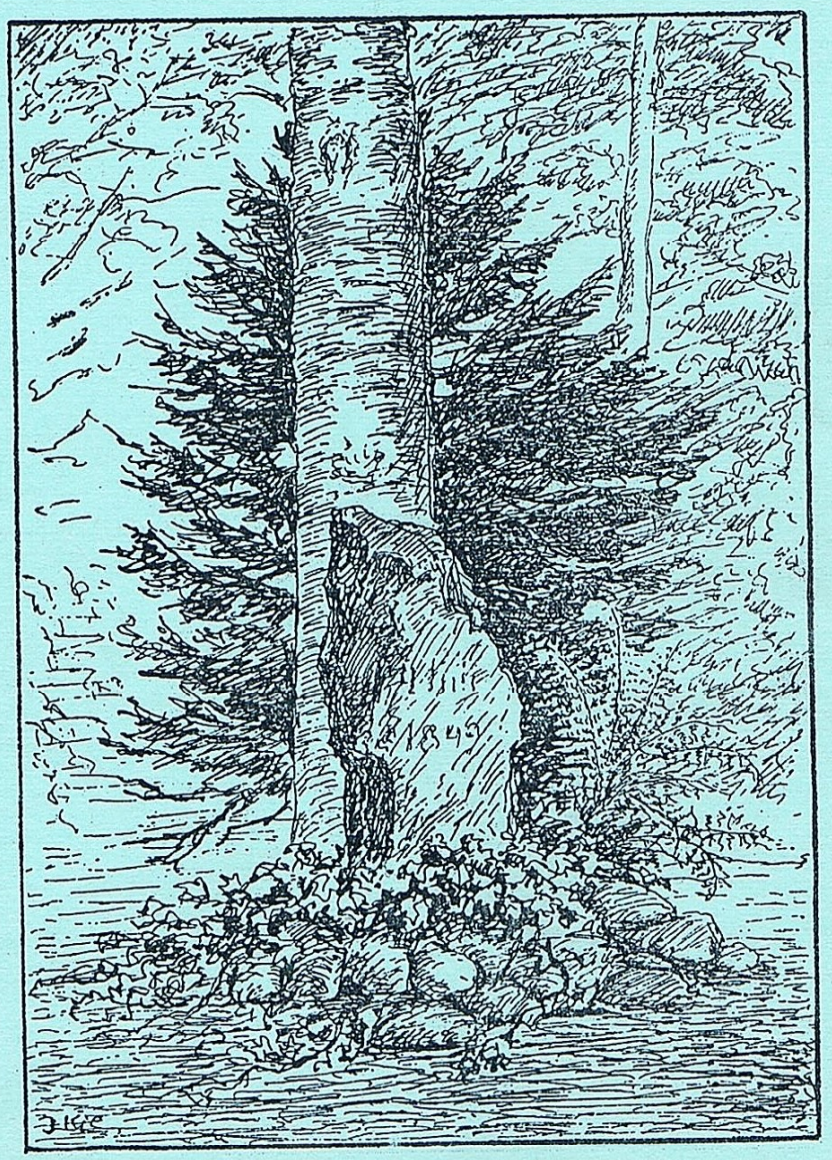
Bavnen

Vejlby-Strib Lokalhistoriske Forening

1
2004

Formand:
Skjold Christensen - 64 40 28 41
Vejlbyvej 2 D, Vejlby

Næstformand
Jørgen Lundsgaard - 64 40 18 80
Lerbjergvej 9, Vejlby

Sekretær:
Kai Hansen – 64 40 19 44
Røjle Bygade 53, Røjle

Kasserer:
Ketty Hansen - 64 40 61 56
Strib Landevej 44, Strib

Bestyrelsesmedlem:
Arne Schmidt Andersen - 64 40 10 53
Nørre Allé 37, Strib

Suppleanter:
Verner Sørensen – 64 40 25 04
Sofiendalvej 13 – Strib
Jørgen Søborg Hansen – 64 40 14 70
Røjleklintvej 3 – Røjleskov

Revisor:
Kaj Have - Knud Warming

Revisorsuppleant:
Preben Lindvig

Hvordan bliver man medlem?
Ring til et af bestyrelsesmedlemmerne, eller indsend kontingentet til:
Giro 9 86 21 37
Vejlby-Strib Lokalhistoriske Forening, Strib Landevej 44, 5500 Middelfart.
Kontingentet er 50 kr. om året pr. husstand. Enkeltpersoner i den gamle Vejlby-Strib kommune betaler kun 35 kr. – mens andre enkeltpersoner betaler 50,00 kr.

Bavnen

Vejlby Strib Lokalhistorisk Forening
Nr. 1 **2004**

INDHOLD:

Søren Brunoe – en falleret vagabond **1**
Skibsreder Martin Hjorth Simonsen **5**
Drengehjemmet på Vejlby Munkgaard **8**
Boghandleren fra Bileshave **20**
Kransenedlægning på Vejlby kirkegård **22**
Færgemændene på Stribodde **23**

Redaktion: Kirsten Fauk
64 40 10 63

Servicetryk I/S
Fredericia
ISSN 0906-5008

SATS:
Jens Ulrik Thomsen

Næste nummer udkommer primo september 2004.
Deadline medio juli 2004

Forsiden:
Mindetræet på Vejlby kirkegård for 4. juli 1849.
Tegning af J. Kj. Carlsen.
Fyns Tidende den 30. oktober 1937.

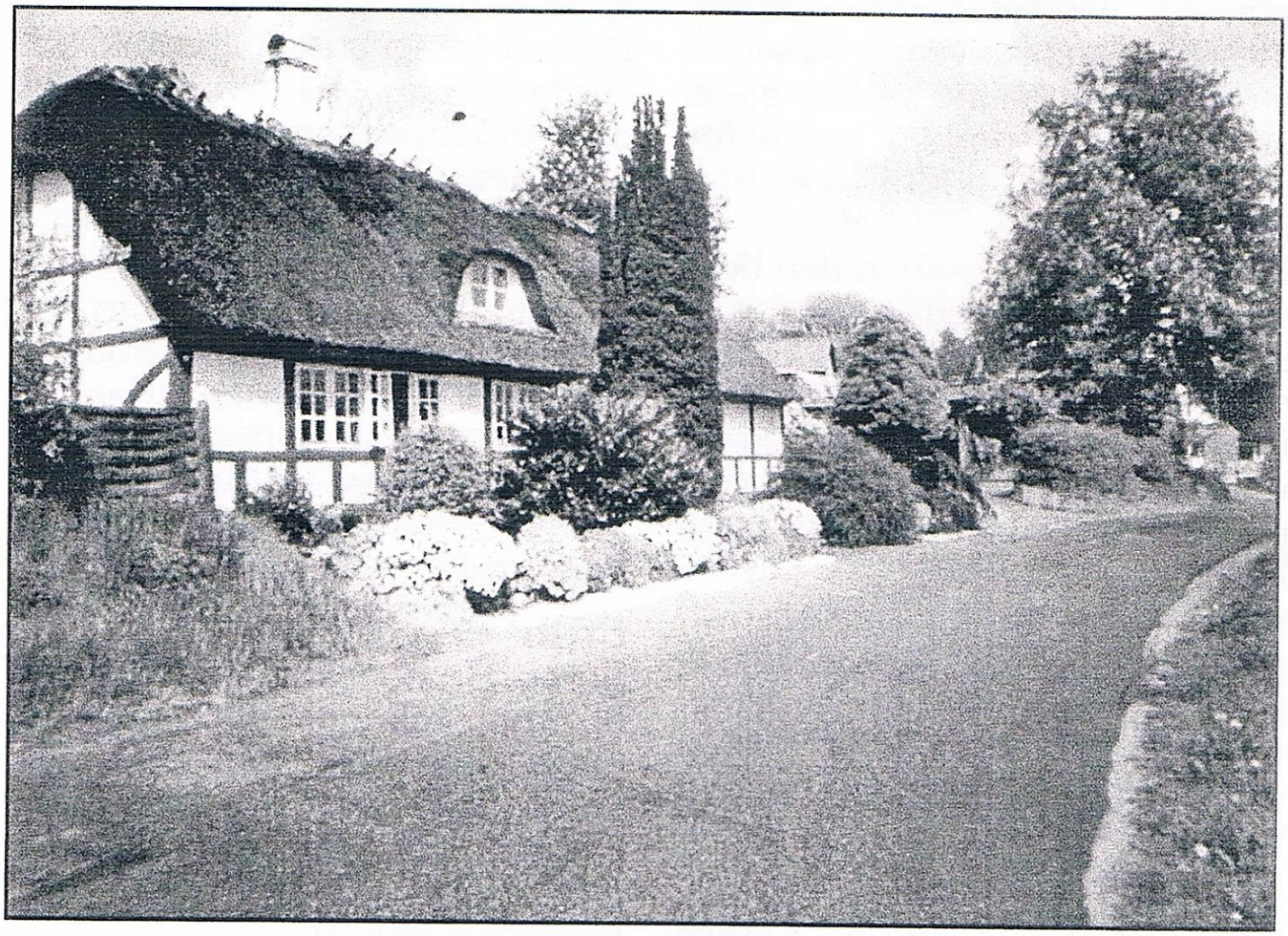
Søren Brunoe - en falleret vagabond?

af Kirsten Fauk

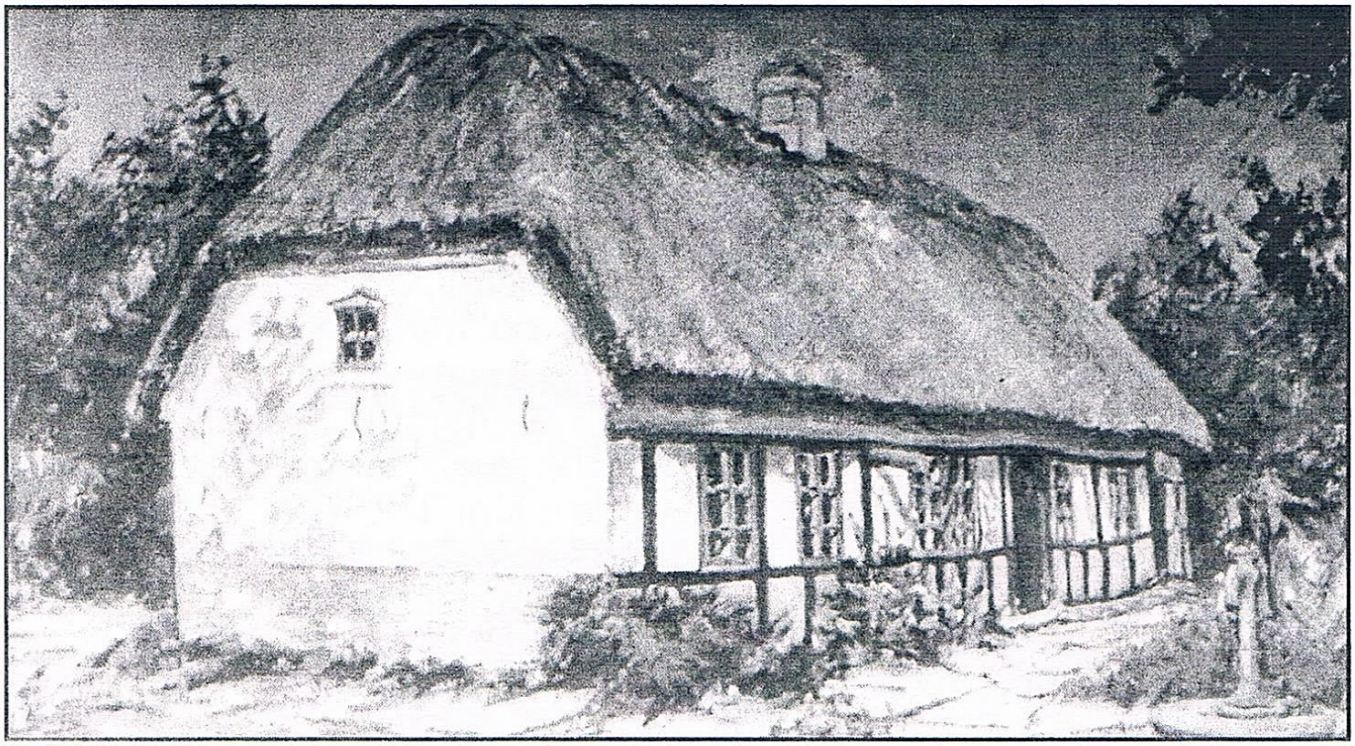
I Strib kan man prale af at have haft en vis tilknytning til to kendte ma-rinemalere, nemlig Chr. Benjamin Olsen, der dog aldrig har sat sine ben her, og Søren Brunoe, der i ca. 35 år tilbragte hver sommer i Strib.
De to mænd har ikke meget tilfælles ud over titlen som marinemalere. De tilhørte hver sin generation, den ene var autodidakt af jævn herkomst, den anden var fra det bedre borgerskab med en god uddannelse i ryggen; den ene havde kone og tre børn, den anden var ugift; den ene havde eget museum i Strib på Møgelvænget, men var og er vel endnu ret så ukendt på egnen, mens den anden var kendt af alle i Strib, og hans malerier findes i mange hjem. Der er før skrevet om Benjamin Olsen (1873-1935), men Søren Brunoe, der døde i juni 1994, er endnu ikke mindet.

Søren Brunoe

Søren Brunoe er født i 1916 som søn af en københavnsk forretningsmand og skuespillerinden Ellen Jansen. Hans fars familie havde stærke maritime tra-

"Trompeterhuset" Dæmningen 91, Strib.

"Postkassehuset" på hjørnet af Røjlemosevej og Provstskovvej, Strib.

ditioner. Hans tip tipoldefar var kaperkaptajn, hans oldefar skipper og bedstefaderen maskinmester. Hans far valgte ikke den maritime løbebane, men ejede en forlagsvirksomhed inden for det historisk-topografiske område.
Forældrene gav sønnen den bedste uddannelse med studentereksamen og teknisk skole (i Odense). Han ville egentlig være søofficer, men" kunne ikke klare matematikken", som han selv sagde. Derfor viede han sit liv til kunsten.

Han gik otte år på Peter Rostrup Boyesens private malerskole, og hans første officielle udstilling fandt sted i 1943 på Kunstnernes Efterårsudstilling i København.
Derefter rejste han til Paris og var i to år på André Lhotes malerakademi og deltog også i dennes sommerskole ved Rivieraen.
Bortset fra to udstillinger i 1993 - som 77-årig - på Orlogsmuseet og Anneberg-samlingerne ved Nykøbing Sj., holdt han kun separatudstillinger.
Søren Brunoe var hele sit liv draget af havet. I sin ungdom lod han sig forhyre som amatørjungmand med skonnerten "Karen" af Strib, og senere i sit liv sejlede han med fiskere fra Bretagne ud på Atlanterhavet og malede dramatiske motiver derfra.

Strib

Søren Brunoe kom første gang til Strib omkring 1950 sammen med moderen, og de indlogerede sig i et hus på Mosevænget ved Røjle Mose (hvor ejerfamilien så fortrak til et hønsehus imens).

Her blev de naboer til kommunesekretær Thorvald Barløse, der havde overtaget sit barndomshjem fra 1870'erne, og et varmt venskab skabtes. Søren Brunoe tabte straks sit hjerte til Strib, for som den original han var, befandt han sig godt i " originalernes reservat", som han kaldte Strib med de mange personlighe-der!

Senere blev det sådan, at moderen boede på "Pnuel", og Søren Brunoe flyttede til to små hytter på skrænten bag "Trompeterhuset" på Dæmningen 91. Men hver gang han kom til Strib, opsøgte han straks familien Barløse, hvor traktementet fast var to spejlæg og to stykker franskbrød, højtbelagt med rejer. Han var i det hele taget glad for mad og kunne selv servere en fin tre retters menu for gæster. På togterne som marinemaler fik han desværre lært at drikke tæt, men andre siger, det var en arv fra faderen.
Når det senere gik rigtig voldsomt til, måtte han sommetider en tur omkring Psykiatrisk Hospital. Et af hans bedste malerier "Måneskin over Strib og Bæltet" er faktisk malet i en brandert.

Kunsten
Søren Brunoe var en ferm maler, der beherskede alle genrer, overvejende den naturalistiske med im-pressionistiske anstrøg; dog kunne det naturalistiske tage overhånd til det romantiserende som med de to malerier af "Trompeterhuset" og "Postkassehuset" på hjørnet af Røjlemosevej og Provstskovvej (hvor der nu er busvendeplads). Hans søstykker var med karske bølger og flotte skuder, som den slags skal være.

Karrieren som marinemaler startede i 1950'erne med skibsportrætter for B&W og en række af de kendte rederier, og i 1961 kom udnævnelsen til maler for den kgl. marine med adgang til Holmen og fri sejlads med orlogsfartøjerne. Private bestillinger fra officererne fulgte med i købet.
Søren Brunoe havde ligesom Benjamin Olsen, der i mange år var en højt værdsat dekoratørmaler på Den kgl. Porcelænsfabrik, en nebengeschæft med at skabe små statuetter og tinsoldater med historisk baggrund, der hurtigt blev til samlerobjekt for kunstsamlere. Småskulpturer var noget, han havde beskæftiget sig med siden barndommen, og nogen benævner ham som "legebarn" hele livet. Ind imellem har han måttet nedværdige sig til at levere illustrationer til dameblade, især til Søndags BT. Måske derfor kaldte han sig som maler for "en falleret vagabond". Søren Brunoe har også leveret kunst helt ned i småtingsafdelingen, da han i 1983 lavede Stribs julemærke (udgivet af boghan-

dler Johs. Steengaard siden 1979). Samme år var der under Strib-festivalen udstilling af hans malerier på Strib Skole. Efter Søren Brunoes død i 1994 fandt man et stort antal skitser, der viste mange forskellige og spændende sider af det barske sørøverliv. Skitserne stammede fra forarbejdet til en planlagt tegneserie med navnet "Den røde Pirat". Tegneserien nåede desværre ikke at udkomme, og skitserne blev i 1994 skænket til Orlogsmuseet i København i forbindelse med en sørøverudstilling.

Kolleger

Strib havde i samme tidsrum, som Søren Brunoe kom her, flere anerkendte kunstnere, og Søren Brunoe kom i hvert fald sammen med William Hansen og Evald Herrik. Det var vist ikke så hedt med William Hansen, men Herrik blev en virkelig god ven. Mon ikke de to har truffet hinanden hos familien Barløse, som Herrik også var ven af? Når Herrik var på sine malerrejser i udlandet, lånte Søren Brunoe hans atelier og holdt udstillinger der med egne værker, og hvis det var dårligt vejr, og hytten bag Trompeterhuset var ved at falde ned ad skrænten, eller noget gik ham på, så boede Søren Brunoe hos familien Herrik på Skovsvinget i Staurbyskov.

Søren Brunoe

Af folk, der har kendt Søren Brunoe, får han dette skudsmål: en dejlig mand, en elskelig person, beskeden til det selvudslettende, ikke ambitiøs på egne vegne, næsten værst mod sig selv, god ven, selskabsmenneske, livsnyder. Alt i alt en mand, som man gerne ville have kendt.

Kilder:
Melfarposten 23.11.1983.
Weilbachs Kunstnerleksikon 1994.
Ole Lisberg Jensen: Sørøverliv. Forlaget Klematis 1995.
Avisartikel 1983: Maleren bag årets Strib-julemærke.
Mundtlige meddelelser: Kirstine Barløse. Iver Drachmann Nielsen.

Skibsreder Martin Hjorth Simonsen

Af Knud Madsen

Da villabyggeriet i Strandvejskvarteret mellem Middelfart og Strib for alvor tog fat omkring 1930, gav det snart efter anledning til misundelse i Middelfart. Lokalhistorikeren Åge Petersen skriver således: "I Middelfart kunne man ikke have større sympati for dette kvarter. De fleste af beboerne tjente deres ofte gode penge i Middelfart, men foretrak at bo i en slags skattely i den billigere Vejlby-Strib kommune". Heri kan han til dels have ret; men der kan findes mange eksempler på det modsatte: En del af beboerne var pensionister, som kom fra andre egne i landet, nogle arbejdede på Statshospitalet, som jo ikke var en kommunal men statslig institution, og atter andre arbejdede uden for Middelfart kommune. En de Strandvejsbeboere, som ikke skyldte Middelfart noget, var skibsreder Martin Hjorth Simonsen, som i 1945 købte villa på nuværende Gl. Strandvej 81.

Baggrund

Martin Hjorth Simonsen blev født den 17.11.1899 i Løgstør som søn af skipper Niels Andreas Simonsen og hustru Ane, født Madsen (Hjorth). I 1915 stod han til søs med galeasen "Familiens Haab" og fulgte hermed familietraditionen, idet såvel hans far som farfar havde været skippere og ejet eget skib. Siden sejlede han med forskellige danske sejlskibe, hvoriblandt 3-mastet bramsejlsskonnert "Cathrine" af Thurø og 3-mastet bark "Sterna" af København. I 1920 kom han på navigationsskole i København, hvor han samme år bestod styrmandseksamen, året efter skibsførereksamen og i 1922 radioeksamen. I 1922 blev Simonsen ansat som styrmand i DFDS; men han sejlede også i andre rederier som f.eks. Kongelige grønlandske Handel, rederiet Orient og rederiet Atalanta. I 1927 prøvede han sammen med en kammerat eventyret som nybygger og laksefisker på vestkysten af Vancouver Island i British Colombia; men i 1928 stod han atter til søs, nu som overstyrmand i rederiet Torm.

Fører af eget skib

I 1931 blev Simonsen lods i Thyborøn, og samme år blev han fører af eget skib, M/S "Mary" af Løgstør, som dog atter solgtes i 1932. I 1934 anskaffede han fragt- og stenfiskerfartøjet "In-ger", og samtidig forlod han formentlig sin lodsgerning. "Inger" (175 tons dødvægt) var bygget 1916 i Holland som fiskelogger og var i 1929 blevet købt til Århus. Det lykkedes Simonsen at skaffe "Inger" en langvarig beskæftigelse med transport af melasse mellem De danske Sukkerfabrikker og De danske Spritfabrikker, forestået af et skibsmæglerfirma i Sakskøbing. Me-lassen blev fragtet i ståltønder. Denne fart var sæsonbetonet, fra oktober til juni, og i den øvrige del af året gik "Inger" i almindelig fragtfart i Nord- og Østersøen eller gik på stenfiskeri. Således var man beskæftiget med at skaffe

Villa "Hyttem", Gl. Strandvej 81, som familien Simonsen købte i 1945.

sten til Vandbygningsvæsenets arbejder ved Thyborøn Kanalen og Harboøre. I 1936 påtog Simonsen sig opgaven med at bjærge motorskonnerten "Jylland", der var sunket ved Fornæs med brosten efter en kollision med en tysk damper. Først tog en dykker alle brostenene ud af det sunkne skib, hvorefter det blev fyldt op med olietønder, som siden fyldtes med luft.
Operationen lykkedes, skonnerten kom op til overfladen og blev bragt i dok. Under Besættelsen bjærgede Simonsen en minesprængt damper.

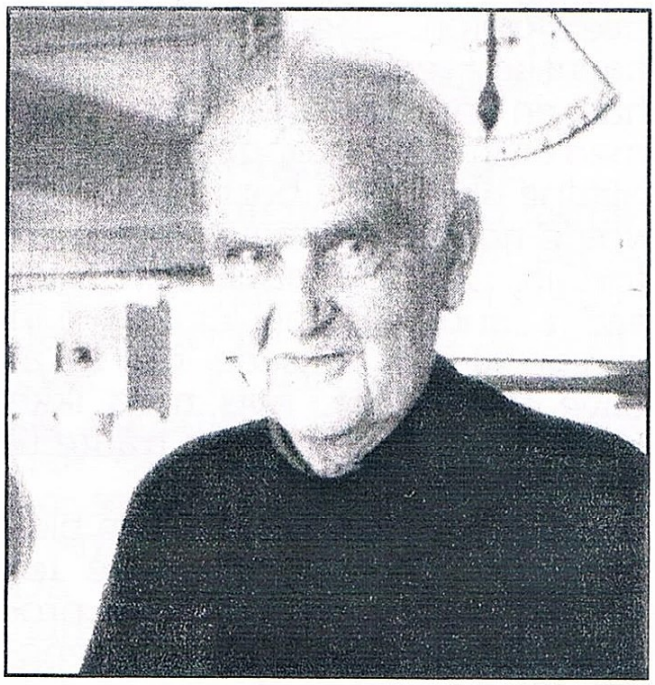
Besættelsen

Besættelsesårene blev en farlig tid for søfolkene og mange omkom. I 1944 blev Martin Hjorth Simonsen gift med hustruen Gertrud. Fru Simonsen sejlede med som kok på "Inger". Hun foretrak usikkerheden sammen med sin mand på havet, frem for uvisheden ved at gå alene derhjemme. Fra 1941 og frem til 1950 ejede Simonsen sammen med en bror fartøjet "Gudrun", som udførte forskellige bjærgningsarbejder. I 1945 kunne man i Middelfart Venstreblad læse, at Simonsen havde købt villa "Hytten" på Strandvejen mellem Middelfart og Strib af købmand Chr. Lund Vinding til overtagelse pr. 1.10.1945. "Hytten" var opført i 1932. Når familien valgte at slå sig ned her, skyldtes det først og fremmest, at stedet lå centralt i forhold til "Ingers" sejladser. I årene fremover fik Simonsens seks børn, som ofte sejlede med på "Inger" i deres skoleferier. Efter Besættelsen var Simonsen medejer af et par fartøjer, "Viking" og "Albatros", og i 1956 købte han "Toto", som han nu selv førte, medens en skipper blev ansat på "Inger". "Toto" var bygget på et tidspunkt, hvor skibenes besætninger var store,

og det gav masser af kahytsplads til familien. "Toto" blev dog videresolgt allerede i 1962.

Rederiet ekspanderer

Fra omkring 1960 begyndte man at transportere melasse i tankskibe, og i 1961 anskaffede Simonsen sit første tankskib "Brotank". Skibet kunne dog også anvendes til transport af f.eks. fiskeolie og animalsk olie. I 1971 blev "Inger" solgt og førte siden en omskiftelig tilværelse, men eksisterer endnu den dag i dag efter ombygning som passagerskibet "Bjørnsholm". I 1992 rådede Simonsen over 5 mindre tankskibe. Rederiet blev nu drevet fra hjemmet med hustruens hjælp. Simonsen var aktiv højt op i alderen, bl.a. som medlem af bestyrelsen i "Øernes gensidige Søforsikring", og han blev efterhånden ældste medlem af "Rederiforeningen for mindre skibe". Så sent som i 1988 afløste han sine skibsførere, når der var behov for det, han cyklede dagligt en tur til havnen i Middelfart, og i sin robåd hentede han ofte et par torsk eller skrubber til middagsbordet. Martin Hjorth Simonsen døde 92 år gammel den 12. 5. 1992 og blev begravet fra Løgstør kirke den 16. maj. Gertrud Simonsen blev den følgende halve snes år boende i villaen på Gl. Strandvej, men satte den til salg i 2001 og flyttede derefter til Tåsinge.

Skibsreder Martin Hjorth Simonsen i styrehuset på M/T "Oragreen" 1990.

Rederiet i dag

Efter Martin Hjorth Simonsens død i 1992, blev sønnen Lars Hjorth Simonsen leder af rederiet, som samme år flyttede til Svendborg, hvor man i 1998 flyttede ind i den nyrenoverede villa "Svea" på Christiansmindevej. Lars Hjorth Simonsen har bestået skibsførereksamen fra Svendborg Navigationsskole. I rederiet arbejder endvidere en datter, Kirsten Hjorth Simonsen. Det familieejede selskab "Rederiet M. H. Simonsen" råder i dag over 10 tankskibe på mellem 670 til 4.000 tdw., som fortrinsvis sejler i europæisk fart, men også i grønlandske farvande.

Kilder: Bergh, Ole: 100 år med mindre skibe, 1997, s.34. (Foto af "Inger" af Hobro).[Johannesen, Ib]: Den gamle skipper (i: Berlingske Tidende 31.1.1988). (Foto af M.H.S).Mikkelsen, Bent: Logger som fragtskib, stenfisker og passagerskib (i: Krejl. Lokalhistorisk tidsskrift for Løgstør og omegn, 1992, nr. 2., s.27-31). (Fotos). Navigatørernes Bog. Den danske Handelsflaades Befalingsmænd, 1938, s.667. (Portræt af M.H.S).Rederiet M.H.Simonsen / Editing: Kirsten Hjorth Simonsen, [2001]. (Fotos).

Drengehjemmet på Vejlby Munkgaard.

Af: Finn L. Fauk.

Børn i fængsel.

I slutningen af 1800-tallet var de sociale forhold for arbejderklassen i Danmark meget ringe. Lønnen var lav, arbejdstiden lang og risikoen for arbejdsløshed stor. Boligforholdene var usle; i storbyerne fandtes direkte slumkvarterer. Mange familier var i opløsning på grund af druk, mandens vold mod hustru og børn, sult og mangel på beklædning og fodtøj. Det medførte selvfølgelig høj kriminalitet.
Nogle børn kunne ikke holde forholdene i hjemmet ud og forlod det for at blive det, man i vore dage kalder "gadebørn". De overnattede på lofter eller i skure og skaffede mad ved småkriminalitet. Ofte holdt de sammen i bander.
Borgerskabet så strengt på disse børnebander, og politiet slog hårdt ned på dem.

Den kriminelle lavalder var efter straffelov af 10. februar 1866 10 år.

Det betød, at der i Københavns fængsler, ligesom i mange af de andre fængsler i landet, sad børn fra 10-årsalderen. 418 børn under 15 år havde i løbet af 1896 siddet arresteret i Københavns fængsler.

Fængselspræsten reagerer.

I Vestre fængsel i København var pastor S. H. Nissen fængselspræst. Han var stærk modstander af at sætte børn i fængsel, og han havde den dybeste medlidenhed med de indsatte børn. Han led under at høre de små drenge råbe på mor og se dem sidde alene i cellerne. Det smertede ham, når han hørte dem skrige, mens de fik det dømte antal slag af riset. Gang på gang havde han alvorlige samtaler med arrestvagtmestrene i de tre københavnske fængsler. De mente også, at straffelovens bestemmelse om den kriminelle lavalder var forkert.

Mange børn nåede at sidde i fængsel 2-3 gange, inden de nåede konfirmationsalderen. De blev så forhærdede af straffesystemet, at man efter fængselspræstens mening opdrog dem til blive forbrydere i stedet for at redde dem.

Han følte, at han måtte gøre noget. I januar 1898 skrev pastor Nissen en artikel til et lille filantropisk blad: "Samaritanen" med overskriften: "Børn i de københavnske Fængsler." Heri omtalte han en forening i London, hvor medlemmernes opgave var at hjælpe ulykkelige børn. Han skildrede nøden i børneverdenen og fortalte om de mange børn, der sad i landets fængsler, og han skrev, at de voksede op til at blive forbrydere, hvis man ikke med alvor og kærlighed trådte til og hjalp dem.
Det blev den gnist, der siden blev til et bål. Mange, der ikke før havde tænkt over, at det var problematisk at sætte børn i fængsel, fik sympati for tanken om at starte en forening, der kunne

hjælpe de ulykkelige børn. Dagbladene begyndte at skrive om problemet, og der blev en landsomfattende debat om sagen. Den 9. september 1898 blev foreningen: "Kristelig Forening for offentlig tiltalte og straffede Børns Redning" stiftet. I formålsparagrafen præciseredes det, at foreningen også ville forebygge og redde børn, der endnu ikke var straffet, men som havde vist tegn på begyndende kriminalitet. Man ville skaffe mulighed for, at børnene kunne anbringes hos forstandige, kristne mennesker på landet og hos skibskaptajner, der ville tage sig af den slags børn.

Foreningen udsendte et "opråb" til landets dagblade, dommere, præster, lærere og flere, hvori man fortalte om den nye forening og bad om bidrag. Opråbet var underskrevet af 700 personer. Sammen med opråbet udsendte man et lille hefte med følelsesmæssige beretninger om børn i fængsel. En af dem gengives her:

Drengen i hundehuset.
En 12-års dreng, der sad fængslet, fortalte at hans hjem var så usselt, at han ikke kunne være der. Faderen drak og fortjente intet, og der var stadig spektakel og slagsmål i huset. Nu havde han opdaget et hundehus, og her søgte han ly om natten, endskønt det var midvinter.
Da fængselspræsten spurgte ham, hvorledes han kunne holde det ud om natten for kulde, forklarede han, at han og hunden var gode venner, og dyret varmede ham så dejligt, når han sov side om side med det. Herfra gik han så ud og stjal, og hans sovekammerat fik også sin part af tyvekosterne. Han var dog ikke ene om sit tyvehåndværk, men var i forbindelse med flere tyvagtige drenge, som havde taget bolig på et loft, hvorfra de gik ud og stjal til "fælles bedste."

Foreningen når til Vejlby sogn.
Foreningen organiserede sig således, at der blev nedsat et udvalg i hvert amt, og pastor Rud i Kauslunde blev medlem af udvalget for Odense amt. Udvalgene arbejdede på, at der i hvert sogn kom en tillidsmand, som bl.a. kunne være med til at finde egnede hjem, der ville tage sig af et af de børn, som foreningen ønskede anbragt.

Pastor Rud henvendte sig til den tidligere sognerådsformand i Vejlby sogn, gårdejer Bertel Jørgen Christensen fra Vejlby Munkgaard, og bad ham være tillidsmand for Vejlby sogn. Han accepterede og satte sig grundigt ind i foreningens arbejde og blev meget interesseret deri.
Det viste sig, ar behovet for plejehjem var meget stort. Mange præster, lærere, dommere o.a. henvendte sig til foreningen og bad den skaffe plejehjem til ulykkelige børn. Da det kunne tage tid at finde det rette hjem til børnene, var der brug for nogle optagelseshjem, hvor børnene kunne blive anbragt akut, og hvor personalet kunne finde ud af, hvor det ville være bedst at anbringe dem.

Foreningen, der i 1900 havde skiftet navn til: "Kristelig Forening til Vildfarende Børns Redning" indsamlede midler til at bygge et optagelseshjem på Orø. Der fandtes også andre plejehjemsforeninger i landet, men det viste sig, at det var vanskeligt at skaffe plejehjem til drenge, der var over konfirmationsalderen.

Da Bertel Jørgen Christensen på et møde i foreningen hørte, at der var et stort behov for et optagelseshjem for konfirmerede drenge, overvejede han, om det var en opgave for ham at oprette sådan et hjem. Han vidste, at økonomien ville blive meget anstrengt og at opgaven ville give ham og hans kone mange problemer og meget arbejde. Han drøftede sagen med sin kone, Boline, og de blev enige om, at det var et kald, de skulle påtage sig.

Efter de nødvendige forhandlinger med foreningens bestyrelse og støtte fra foreningen til montering af hjemmet, blev Danmarks første optagelseshjem for konfirmerede drenge åbnet på Vejlby Munkgaard i oktober 1901. Et tilsynsråd til støtte for hjemmet blev dannet med pastor P. Jakobsen fra Gamborg som formand, og i december måned fandt indvielsen sted.

I jubilæumsskriftet fra "Kristelig Forening til Børns Redning" i 1923 er Vejlby Munkgaards mål for arbejdet angivet:
"Hjemmets mål er under god åndelig påvirkning og gode omgivelser at vænne vildfarne drenge til arbejde i mark og have og ved husflid, indtil de egner sig til at sendes ud i tjeneste, og indtil de rette hjem eller læresteder er fundne til dem."
Foreløbig skulle der optages fra 7 til 10 drenge, og det var "hårde halse", der flyttede ind.

Vejlby Munkgaard.

De tre gårde, der i slutningen af 1800-tallet lå ved siden af hinanden ca. 1 km. nord for Vejlby, hed allesammen Munkgaard. Navnet fortæller, at de engang tilhørte et kloster. Vi ved ikke med bestemthed, hvilket kloster det var, men sandsynligvis har det været Dalum kloster ved Odense, som bl.a. ejede Kirkeskoven ved Strib. Klostrene ejede mange gårde, som de havde fået skænket, mod at de til gengæld sørgede for, at der blev læst sjælemesser over de afdøde ejere. Dengang troede man, at sjælene så hurtigt ville slippe ud af skærsildens flammer.

Disse gårde blev undertiden bemandet af lægmunke, som ikke havde nogen teologisk uddannelse eller funktion, men som arbejdede med praktiske ting i klosteret. Man kan tænke sig, at klostret har udstationeret nogle lægmunke til at drive gårdene, og de skulle så forsyne klostret med kød, grøntsager og korn.

Man ved, i følge "Landsbyregistrering i Fyns Amt" 1983, at Munkgård fungerede som sædegård (gården, hvor han sad = boede) for væbneren Jakob Tidemand fra 1473 til 1475.

Bygningen hvor drengehjemmet blev oprettet. (Foto fra 1901)

Man ved også, at fæstegården Vejlby Munkgaard hørte til herregården Billeshave. I 1797 blev den solgt til fri ejendom af kammerjunker Hans Rudolph Grabow Juel til fæsteren Bertel Jørgensen, hvis forfædre havde fæstet gården i mange generationer. Denne overdrog i 1845 gården til sin svigersøn, Christen Jørgensen, som igen overdrog den til sin søn Bertel Jørgen Christensen i 1884.

Bertel Jørgen købte sammen med en anden gårdejer en af de andre Munkgaarde, og de delte jorden mellem sig. De gamle bindingsværksbygninger, der var på grunden, overtog han selv.

Drengehjemmet.

I den gamle bygnings stuehus indrettede han det nye optagelseshjem. Her skulle en halv snes drenge bo sammen med en medhjælper.
Alle optagelseshjem skulle hvert år skrive en årsberetning, og gennem dem får vi at vide, hvorledes det gik for hjemmene.

I årsberetningen for 1904 skriver pastor P Jakobsen fra Gamborg om Vejlby Munkgaard:

Der har i årets løb været optaget 38 drenge. Af disse har 6 været der to gange. Ved nytår 1904 var der 7 drenge på hjemmet, ved nytår 1905 var der 12 drenge. De er i alderen 14-17 år. Den gennemsnitslige opholdstid er ca. 3 måneder.

Af de afgåede drenge er 4 anbragt i lære ved håndværk, 13 i tjeneste på landet, 4 er overført til Gelsted Skolehjem, 2 rømte.
Endvidere skriver pastor Jakobsen, at det er faldet forholdsvis

let at bevare en nogenlunde god tone og sømmelig opførsel blandt drengene. Han mener, at det skyldes, at drengene indgår som en del af en almindelig bondegårds husstand. Munkgaard er ikke en anstalt, men et hjem. Når den gennemsnitlige opholdstid kun er tre måneder, er det svært at forvente store resultater. Man må ikke glemme, at det er en vanskelig opgave, der skal løses.

Han slutter: Bertel Jørgen og Boline Christensen vil gerne tage gerningen op i Jesu Navn. Og de mærker dog også noget til den velsignelse, som følger dette navn.

Det har åbenbart ikke været så godt endda, og det indtryk man får ved at læse hans bemærkninger er, at det var svært og problemfyldt at arbejde med de utilpassede og uopdragne drenge. De har haft stor mistro til voksne og var ikke vant til at rette sig efter regler og påbud. Den religiøse påvirkning på hjemmet har været aldeles fremmed for dem. Der skulle stor tålmodighed til, og de voksne har måttet sætte sig i respekt- på den ene eller anden måde! Man har ikke kunnet klare sig uden repressalier og straffe. Som det ses af ovenstående, hændte det også, at drengene stak af fra hjemmet.

Usle forhold.

Når de store drenge kom ud at tjene på gårdene, kunne de risikere at komme til at leve under meget ringe forhold. Nogle steder var maden yderst spartansk og karlekamrene usle. Foreningen forsøgte at sikre sig, at drengene fik rimelige forhold, men som der står i pastor Nissens beretning i 1908:

"Mennesker kan man let tage fejl af; men ingen kan nægte, at dette arbejde udføres med stor omhu. Vi har igennem vort arbejde været stærkt på jagt mod de dårlige kamre, man ofte bød de unge, og vi anbringer nu aldrig et barn eller ung, hvis vi ikke er sikre på, at det får sin egen seng. Her må vi børnevenner imidlertid gå videre, og vi må kræve og slå til lyd for, at den gamle uskik, som mange bønder har med at lægge den unge tjenestedreng i seng med den voksne karl, eller den lille tjenestepige i seng med den voksne pige, snarest muligt fjernes, også for alle andre børn, som efter deres konfirmation kommer i tjeneste på landet.

Et andet punkt, hvor alle børnevenner må stå sammen, er i bekæmpelse af, at børn anbringes i pleje for en bestemt sum en gang for alle. Det er synd for børnene, og det må helt udryddes. Pengene bruges straks, og børnene lider derunder bagefter."

Efter nogle år blev de gamle bygninger nedrevet, og eleverne flyttede over på selve Vejlby Munkgaard, og der blev plads til flere elever.

I årsberetningen for 1914-15 står der:

Den 1. april var her 15 drenge. I årets løb ankom 45 og afgik 44, så antallet var den 31. marts 1915 16 drenge.

Af de udsendte kom 9 i lære, 9 i tjeneste på landet, 1 overgaves til politiet, 1 kom på åndssvageanstalt og 1 på sindssygeanstalt og 23 på opdragelsesanstalter.
(Det har tilsyneladende været et svært år med mange virkelig vanskelige drenge.)
I beretningen fra bestyrelsen for "Kristelig Forening til Vildfarende Børns Redning" fra 1914 kunne man læse:
"På Vejlby Munkgaard, hvor der ofte har været anbragt 15-17 store, konfirmerede drenge under forstander, gårdmand Bertel Jørgen Christensens og hustrus gode, kærlige ledelse, har man sidste vinter forsøgt sig med aftenskole, der skulle være belærende, oplivende og opdragende, men til trods for, at en dygtig og god mand tog denne opgave op, er resultatet endnu ikke helt tilfredsstillende."
Det har nok været svært at motivere de store drenge til at modtage undervisning. De havde sikkert dårlige erfaringer fra deres skoletid.
Både Bertel Christensen og hans kone Boline blev syge i foråret 1915, og d. 8. juni døde Boline pludseligt på Skodsborg sanatorium. 6 uger senere døde Bertel Jørgen af en astmatisk lidelse. Hjemmet stod nu uden leder.

Foto fra 1913. Bertel Jørgen Christensen ses til højre. Knud Thagård er nr. to fra venstre.

Knud Thagaard-Nielsen bliver ny forstander.

Bertel og Boline havde en søn og en datter. Sønnen havde været syg fra fødselen, så han kunne ikke overtage gården. Det var derfor datteren Anna, der skulle føre gården videre. Lederen af landbruget på drengehjemmet, den 23-årige Knud Thagaard-Nielsen, havde længe haft et godt øje til Anna, og nu besluttede de sig for at gifte sig og sammen fortsætte arbejdet med de vanskelige drenge.

Det må have været svært for den unge mand at komme efter en autoritet som Bertel Jørgen. Der er stor forskel på at være medarbejder og leder.

I årsberetningen for 1917-18 skriver foreningens formand, pastor Nissen bl.a.:

"På Vejlby Munkgaard har der i det forløbne år været anbragt en del unge mennesker, og under den nye forstander Thagaard-Nielsens ledelse har hjemmet udviklet sig godt og har været et godt opholdssted for de unge ligesom i forstander B. J. Christensens tid."

I beretningen fra Knud Thagaard-Nielsen fortælles om de problemer en enkelt stærk elev kan give:

"I den første tid af året var her en *del uro. En dårlig dreng påvirke*de flere til at rømme og skadede i høj grad sine kammerater; men da han kom bort, blev der ro igen, så den sidste del af året har været meget tilfredsstillende."

Selv om der hele tiden var skuffelser og vanskeligheder, gik det fremad for hjemmet. Der blev bygget til, og i årsrapporten skriver Thagaard-Nielsen:

"Der har ikke været større vanskeligheder af nogen art, men skuffelser slipper man jo ikke for. Dog er glæden den stærkeste ved at se, at det går godt for de fleste af dem, som sendes ud. Vi har i en ny bygning fået et stort og rummeligt husflidslokale, hvor vore drenge får undervisning sammen med Husflidsforeningens elever. Undervisningen ledes af lærer Nielsen, Vejlby og gdr. Jørgensen, Klintholm."

Han sørgede også for, at drengene fik gode muligheder i fritiden. Omkring 1930 havde drengene mulighed for at dyrke egne haver, der var startet en spejdertrop, hvor drengene kunne dyrke spejdersport og lejrliv, og der blev stillet et fodboldhold, der spillede kampe mod andre klubber fra omegnen. Hjemmet arrangerede mange udflugter, sejlture og lejrture for drengene.

Drengehjemmet overgår til åndssvageforsorgen.

I 1934 skete der en stor forandring, Vejlby Munkgaard ophørte med at være et optagelseshjem med tilknytning til "Kristelig Forening for Børneforsorg", som var det nye navn for "Kristelig Forening til Vildfa*rende Børns Redning". I stedet* blev den et uddannelsessted for drenge under åndssvageforsorgen.

Ved Steinckes store socialreform i 1933 havde åndssvageforsorgen fået langt bedre muligheder og forhold end tidligere, og man

ønskede, at så mange åndssvage som muligt skulle anbringes uden for anstalterne og have en oplæring, så de kunne udfylde en lille plads i livet og opnå en vis selvstændighed, i stedet for at tilbringe hele livet på en anstalt. Forstander A. G. Bonnevie fra skolehjemmet Gammel Bakkehus på Frederiksberg, som hørte under åndssvageforsorgen, opfordrede Knud Thagaard til at omdanne Vejlby Munkgaard til en "drengekoloni", hvor debile drenge kunne oplæres i land- og havebrug, så de derefter blev i stand til at udfylde et lettere arbejde.

Efter et års betænkning svarede Thagaard, at han ville påtage sig opgaven, og Vejlby Munkgaard blev omdannet til et drengehjem under Østifternes Åndssvageanstalt med plads til 20 store drenge mellem 14 og 18 år. De fleste kom fra Gammel Bakkehus. De var hverken kriminelle eller vanskelige. Drengene skulle være på Munkgaard i tre år og oplæres ved land- og havebrug. Derefter skulle de så vidt muligt anbringes i tjeneste på gårde eller i gartnerier. Det kom til at gå godt, og drengene faldt godt til i sognet. De fleste kom fra København, og befolkningen kunne altid kende dem på deres københavnske dialekt. Når man talte om dem, kaldte man dem altid for "Thagaards drenge."

Knud Thagaard-Nielsen dør.
Knud Thagaard-Nielsen døde pludseligt af en hjerneblødning i 1940, kun 48 år gammel.

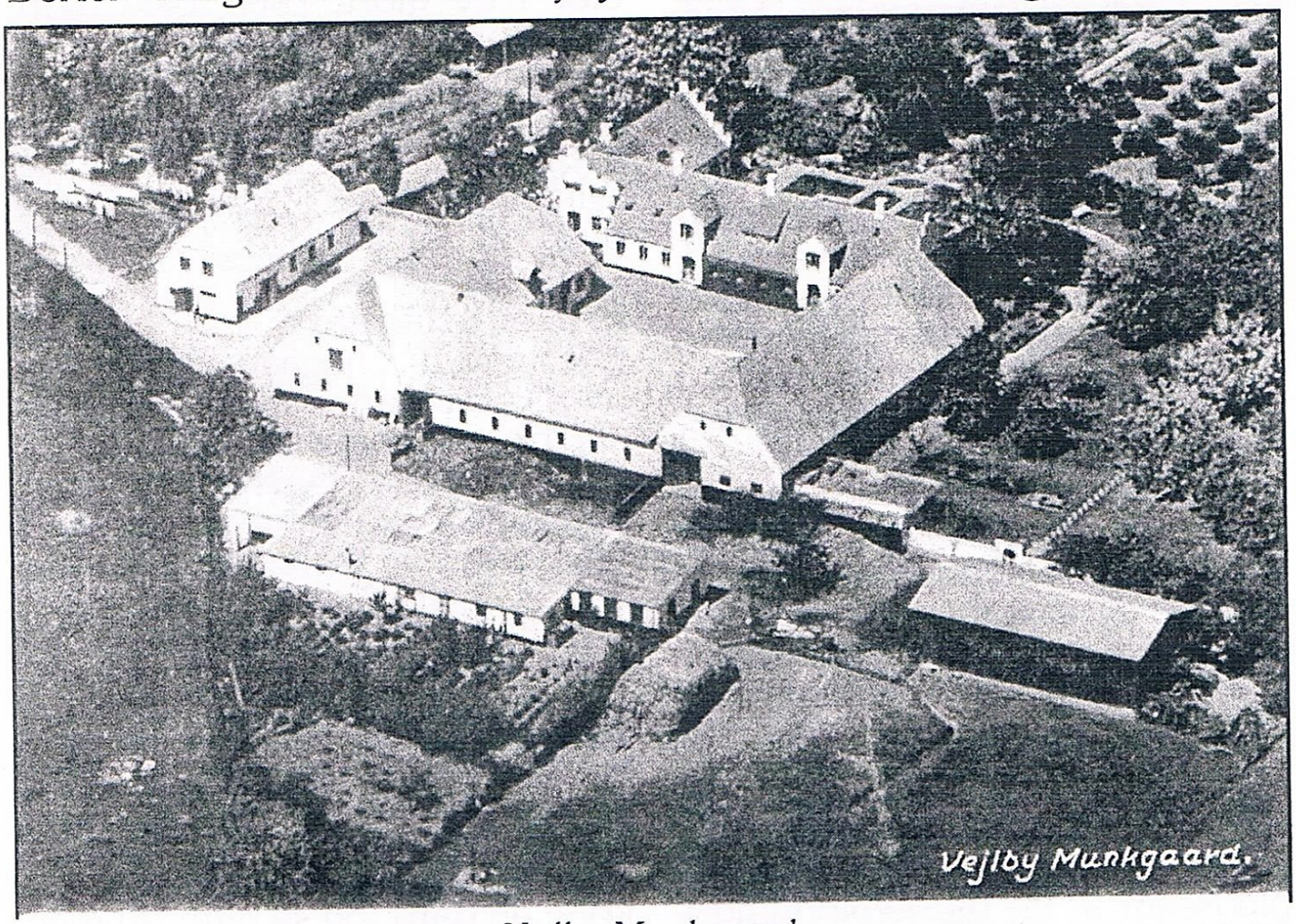
I en nekrolog skrev forstanderen for Gammel Bakkehus, A. G. Bonnevie:
Forstander Thagaard havde en lykkelig hånd, - hvad han tog fat på, trivedes og bar frugt - hans gård, marker, frugtplantager, hedeejendomme og skovbrug og sidst, men ikke mindst de små mennesker, som han var sat til at hjælpe. Trivedes de sidste ikke helt på Vejlby Munkgaard, var en for urolig og psykopatisk til at komme ud af det med de andre 19, så trivedes han sammen med bestyreren ovre på den jyske hede og blev forberedt til livet der.
Selvfølgelig havde manden særlige evner for og dygtighed til arbejdet, som alle steder ikke blot blev gjort, men blev gjort som foregangsmandens arbejde gøres; den dybe hemmelighed er nok den, at Thagaard var et menneske, der levede det lille salmevers` bud: "Kæmp for alt, hvad du har kært."

Bertel Thagaard.
Efter Knud Thagaards død blev hans ældste søn, Bertel, forstander. Da Bertel Thagaard kom ud af skolen, ville han være gartner og begyndte en uddannelse på en planteskole. Uheldigvis blev han angrebet af gigtfeber, som medførte et længere sygeleje. og som svækkede ham fysisk. For at udvide sin horisont tog han på højskole, først i Hoptrup, derefter i Ollerup og i 1939 på Hammerum Landbrugsskole. Det var derefter hans hensigt at købe en gård, og så gifte sig med sin kæreste.

Men sådan gik det ikke. Da hans far pludseligt døde, stod hjemmet uden leder, og hans moder bad ham komme hjem og blive bestyrer af gården og forstander for drengehjemmet. I 1947 blev han ejer af Vejlby Munkgaard.
I hans tid som forstander blev der foretaget en del ombygninger på gården, bl.a. blev der bygget ny stald. I 1960 udbrød der ild på gården, og tre længer nedbrændte, men på kort tid blev de genopført.
I 1960'erne ophørte tilknytningen til Gammel Bakkehus, og drengehjemmet overgik fra Østifternes Åndssvageforsorg til Statens Åndssvageforsorg. Det betød, at det fik drenge fra hele Fyn og de omliggende øer.
Bertel Thagaard ledede Vejlby Munkgaard drengehjem til 1967, hvor hjemmet blev nedlagt. Åndssvageforsorgen var blevet omorganiseret. Nu skulle de åndssvage - eller de psykisk handicappede, som de nu blev kaldt - ud af institutionerne og bo hjemme eller i små boenheder. De skulle arbejde i beskyttede værksteder, i stedet for at tjene på gårdene, og derfor var der ikke længere brug for et uddannelsessted som Vejlby Munkgaard.
Det nåede altså at eksistere i 66 år.

Knud Thagård fortæller om drengehjemmet.

Efter at drengehjemmet blev nedlagt i 1967 drev Bertel Thagaard Vejlby Munkgaard videre som landbrug. Han døde i

Vejlby Munkgaard.

1976, hvorefter hans søn, Knud, overtog gården. I 1999 overdrog han Munkgaard til sin søn, Søren, som er den nuværende ejer.
Vejlby Munkgaard var drengehjem, mens Knud Thagaard var barn og ung, så han kan fortælle os om livet på drengehjemmet.

Hvordan var de fysiske rammer for drengehjemmet?
Drengene sov på første sal i tre sovesale, en stor og to mindre. I 1950'erne blev der indrettet 2 og 3-mandsstuer. De spiste i spisesalen. Der var to langborde med slagbænke. En gang i 1930'erne malede en dygtig elev vægmalerier på alle fire vægge i spisesalen, og de findes der endnu.
I forlængelse af spisesalen var opholdsstuen, hvor drengene kunne være i fritiden og hvor de spillede forskellige spil, læste tegneserier, hørte radio eller snakkede sammen. Da fjernsynet dukkede op, så de naturligvis meget T.V. Jeg kan også huske, at nogle sad og eksperimenterede med at lave krystalapparater. Det var deres hyggerum. Det blev også brugt til undervisning om morgenen og aftenen i vinterhalvåret, hvor det var så mørkt, at man ikke kunne arbejde.
Vaskerummet var i udlængen, bruserummet i kælderen. Når drengene var færdige med arbejdet, vaskede de sig og skiftede fra arbejdstøjet til almindeligt tøj og fra træsko til hjemmesko. Nogle af københavnerdrengene havde aldrig prøvet at gå med træsko. De gamle elever morede sig, når de nye skulle på arbejde første gang. De vrikkede om på fødderne og slæbte træskoene af sted.
De første mange år var der gammeldags retirader med bræt og spand i gården, men senere kom der naturligvis rigtige toiletter.

Hvordan gik en almindelig arbejdsdag?
Tidligt om morgenen - kl. 5.30 - vækkede fodermesteren de 4 drenge, som var stalddrenge. De skulle ned og malke.
Køkkendrengen og kælderdrengen skulle også tidlig op, så de kunne få ild på komfuret og kogt havregrød og dækket bord.
Kl. 6.30 blev de øvrige vækket og kl. 7 var morgenmaden klar.
Kl. 8 begyndte arbejdet. Drengene skulle prøve al slags arbejde i løbet af de tre år, de var på hjemmet, så i en periode var de køkkendreng, i en anden var de markdreng o.s.v.
Køkkendrengen skulle dække bord, hjælpe køkkenpigerne, rydde bord og den slags.
Kælderdrengen skulle klare komfuret - tænde op, fyre, rense og pudse det. Han skulle også skrælle kartofler og gøre grøntsager i stand. Vi havde en skrællemaskine i kælderen, for der skulle bruges mange kartofler til en husstand på 25 mennesker.
Stuedrengen skulle gøre rent i opholdsstuen og i forstanderens private stuer.
Stalddrengene passede dyrene. Vi havde køer, grise og fjerkræ,

og inden vi fik traktor var der mange heste.
Markdrengene passede landbruget. Det var et almindeligt landbrug med korn, roer og græsmarker.
Havedrengene var gartnere. Der var bl.a. 5 td. land have med frugttræer, bær og buske.

Kl. 12. spiste man til middag og holdt hvil til kl. 13.30.
Derefter fortsatte man arbejdet til kl. 17.30. Så vaskede man sig og skiftede tøj.
Kl. 18.30 var der aftensmad.
Så var der fritid til sengetid, som var kl. 21.

Hvad med søndage og helligdage?
Drengene havde fri hver anden søndag. Der var jo en del arbejde, der skulle gøres alle dagene. Der skulle laves mad, dyrene skulle passes o.s.v., så halvdelen af drengene skulle klare det nødvendige arbejde, mens den anden halvdel holdt fri.
Drengene havde mulighed for at komme hjem til familien i ferier og helligdage. Så blev de kørt til Middelfart station og tog toget. Men mange blev på drengehjemmet, og så fejrede vi jul o.s.v. sammen med dem, der ikke tog hjem.

Mange af de drenge, der tjente i omegnen, kom ofte "hjem" til Vejlby Munkgaard om søndagen og når de ellers havde fri, og snakkede med de gamle kammerater eller de voksne og spiste med. De opfattede stadig drengehjemmet som deres hjem.

Hjemmet havde også et sommerhus ved Vejlby Fed. Det blev meget brugt, for drengene elskede at komme ud og bade. De holdt på, at badesæsonen skulle gøres så lang som mulig. Den skulle begynde tidligt, helst allerede i marts måned.
Hvordan løb driften rundt økonomisk?
I mange år var der ikke tilskud fra det offentlige, hverken til driften, personalet eller forstanderen.
Senere blev udgifter til drengenes tøj, sygekasse, medicin, ferierejser o.l. betalt af staten, men udgifterne til kost og logi og fornøjelser blev ikke refunderet. Derfor skulle gårdens drift give overskud. Gartneren skulle tjene til sin løn af de grøntsager, frugter og bær, der blev solgt, fodermesteren af produktionen fra dyrene o.s.v. Senere blev lønnen til læreruddannede og plejere refunderet.

Var alle drengene evnesvage?
Drengenes åndelige udvikling passede ikke til deres alder. I dag ville man kalde nogle af dem for sent udviklede. Men de fleste var mange år bagefter det normale, og det var der forskellige årsager til. Nogle var understimulerede lige fra fødselen eller var blevet følelsesmæssigt skadet, så de havde vendt sig ind i sig selv. Nogle få var sindssyge eller autister, men de fleste var dårligt begavede - svage i ånden. Men dengang skelnede man ikke så nøje mellem de forskellige ting, når et barn blev erklæret åndssvag.

Det var personalets opgave at iagttage drengene og sørge for, at de blev stimuleret så meget som muligt og siden placeret rigtigt - og hos de rigtige mennesker. De kom i tjeneste på gårdene eller i gartne-

rier, men mange blev trætte af den form for liv og skiftede til noget andet. Nogle blev arbejdsmand hos håndværkere, andre hjalp til på fabrikker eller blev medhjælper på et lager og den slags. Mange klarede sig godt. En af drengene blev oven i købet diakon, og det var flot.

Hvor stort var personalet?
Foruden forstanderen og hans kone var der en gartner, der var leder af haveholdet, en landbrugsuddannet, der ledede markholdet og en fodermester, der stod for stalden. Desuden var der ansat to piger, der var beskæftiget i køkken og systue. De stod bl.a. for reparation af drengenes tøj. Men vi havde ofte koner fra egnen til at hjælpe til på timeløn.

Var drengehjemmet præget af religion?
Mens hjemmet hørte under "Kristelig Forening for Børneforsorg" hørte andagter og religiøs påvirkning med til livet på drengehjemmet. Da hjemmet kom til at høre under Åndssvageforsorgen, fulgte man nye regler, og der var ingen direkte religiøs påvirkning.

Vejlby Munkgård brændte i 1960?
Ja, der skete det, at en af drengene var ved at kaste hø ned fra loftet. Det var halvmørkt, og han kunne ikke se ret godt. Så tændte han et fyrtøj, og det startede branden. Politiet vurderede, at det var et hændeligt uheld, og at drengen ikke kunne overse, hvad han gjorde. De tre længer brændte ned, men stuehuset blev reddet. Vi behøvede derfor ikke at sende drengene væk, og de hjalp til med oprydningen og kunne ellers passe deres arbejde i marken. Køerne var blevet lukket ud af stalden i tide og klarede sig udendørs, indtil den nye stald var færdig.

Blev meget forandret, mens din far var forstander?
Jeg synes, at der hele tiden skete en udvikling både bygningsmæssigt og personalemæssigt. Sovesalene blev erstattet med små værelser, der blev ansat en lærer til at undervise drengene, og der blev lavet et skolelokale til dem. Der blev bygget ny stald, og der blev bygget et hus ved siden af gården, så vi kunne ansætte en gift gartner til haveholdet.
Kravene til et drengehjem ændrede sig meget fra 1901 til 1967. Jeg synes, at Vejlby Munkgaard fulgte godt med tiden.

Kilder og fotos, udlånt af Søren Thagaard:
Årsberetninger fra "Kristelig Forening til Vildfarende Børns Redning" 1904, 1908, 1914-15, 1917-18.
Jubilæumsbog 1898-1923 fra "Kristelig Forening til Børns Redning"
Årsberetning fra "Kristelig Forening til Børns Redning" 1931-1932 og 1932-33
Børnesagens Tidende 1. januar 1940.

Boghandleren fra Billeshave.

Af Knud Madsen

Den 2.3. 1816 fødtes på Billeshave drengen Henrik Frederik Eibe, som sidenhen skulle blive Danmarks største kommissionsboghandler. Han var søn af proprietær og forpagter på Tybrind, Niels Julius Eibe og Hedvig Magdalene Fabricius. I 1803 købte Niels Julius Eibe en parcel fra herregården Billeshave, hvorpå han lod gården Katrinebjerg opføre. Da ejeren af Billeshave, Rasmus Nellemann, siden kom i pengevanskeligheder, købte Eibe i 1811 selve herregården. Tiderne blev dog også vanskelige for Eibe, i 1813 kom statsbankerotten, og i 1818 døde han forgældet. Hans enke havde forpagtningskontrakt på Katrinebjerg frem til 1822, hvorpå hun utvivlsomt forlod egnen. Hvor familien i de følgende år opholdt sig vides i hvert fald ikke.

Studietid

Ved formående venners hjælp blev H. F. Eibe, som i øvrigt kaldtes Frits, i 1836 student fra Ålborg, hvorefter han nogle år var huslærer i Jylland. I 1839 kom han til København for at begynde på teologistudiet. Det gik imidlertid kun småt, idet han var mere optaget af det muntre studenterliv. En af Eibes kammerater var begyndt at udleje teologiske studiehefter med afskrifter til forelæsninger. Da kammeraten døde blev han af dennes familie opfordret til at flytte ind i afdødes lejlighed på Borchs Kollegium og fortsætte udlejningen.Han oprettede et såkaldt kollegiehæfteabonnement, som blev en indbringende forretning. Eibe deltog med liv og sjæl i Regenslivet og var i fem år senior for Studenterforeningen. Lysten til teologien havde næppe nogen sinde haft hans store interesse. Til gengæld havde han nu fattet interesse for boghandelen.

Boghandler og forlægger

I 1845 etablerede Eibe sig som boghandler i Løvstræde, hvorfra forretningen siden flyttede til Gråbrødretorv. Han anmodede flere gange forgæves om at blive rabatberettiget; men først med hjælp fra boghandler Jacob Deichmann, som ejede Gyldendal, lykkedes det senere samme år. I 1846 blev Eibe medlem af Boghandlerforeningen, hvor han udførte et stort arbejde for at bedre boghandlernes vanskelige kår. I 1847 giftede han sig med Ida Camilla Roulund, med hvem han fik elleve børn. I 1859 medvirkede han til oprettelsen af Afregningsudvalget, og han var den første boghandler, som indførte trykte beholdnings- og returlister.

I kraft af sin store bekendtskabskreds blandt akademikere skabte Eibe snart en blomstrende sortimentsboghandel. Eibes speciale blev kommissionærvirksomheden, som han indledte i 1855, dvs. han var kommissionær for provinsens og nabolandenes boghandlere. Forretningen var i 1888 landets førende med 134 kommittenter, den nærmeste konkurrent havde 60, og ingen andre havde over 20. Eibe var også forlægger. Han udgav således Regenskam-meraten C. Hostrups komedier, en fuldstændig udgave af Dickens værker i L. Molktes oversættelse foruden især juridisk litteratur og skolebøger. Eibe var som nævnt en munter natur, og han blev sjælen i Boghandlerforenin-gens selskabelige

F. H. Eibe

sammenkomster, efter at han i 1858 havde foreslået, at man med passende mellemrum skulle samles til tvangfrit samvær. Eibe blev som gammel studenterforeningsformand valgt til leder - fornøjelsesråd - fra 1859 og frem til sin død.

Særlingen Eibe

I årene 1851 - 58 var Rudolf Schmidt ansat i Eibes boghandel, først som lærling, siden som medhjælper. Rudolf Schmidt har i en artikelserie i Husvennen 1891/92 fortalt om denne periode, og han stiller just ikke Eibe i et venligt lys. Eibe var således ikke flittig, mødte ikke på arbejde til tiden, han havde ikke forstand på litteratur , behandlede ikke sine kunder ordentligt osv. I virkeligheden er Rudolf Schmidts erindringer måske, som det siden blev hævdet, "en tak for sidst". Men at Eibe var lidt af en særling, er der adskillige vidnesbyrd om. I hans bedømmelse af sine ansatte indgik deres kendskab til postskibenes afgang, og hans opfattelse af skruebindets betydning for regnskabsførelsen blev nærmest en fix ide. Eibe bød sig selv meget og blev med årene mere pirrelig.

Eibes død og forretningens ophør

H. F. Eibe døde påskemorgen den 9. 4. 1871 efter sit 25 års forretningsjubilæum. Han blev begravet på Søllerød kirkegård, hvor kolleger satte et monument på hans grav, der stadig eksisterer. Ved hans død skrev Boghandlertidende, at hans ideer vist ikke altid havde været så praktiske, som han selv anså dem for. Det kunne heller ikke undgås, at der opstod rivninger, når "hans Blod blev for varmt". Men ingen kunne harmes på ham. Hans død fremkaldte et føleligt savn indenfor boghandlerverdenen.

Forretningen blev nu videreført af H.F. Eibes enke de følgende 15 år. Fra 1880 overtog sønnen Carl Frederik Vilhelm Casper Eibe (1855 - 1913), der var udlært hos G .E. C. Gad, ledelsen, og i 1886 overtog han forretningen. Carl Eibe førte en mere tilbagetrukket tilværelse end faderen, vistnok på grund af sygdom. I 1894 indgik Eibes kommissionsforretning i den nystiftede Boghandlerforenings Kommissionsanstalt. I 1904 solgte Carl Eibe boghandelen, og tilbage var nu kun forlaget, som efter hans død i 1913 i nogle år blev videreført af hans enke, men snart efter sygnede hen og ophørte.

Kransenedlægning på Vejlby kirkegård.

af Kirsten Fauk

Mon ikke vi er mange, der endnu husker d. 9. april 1940, optakten til 2. verdenskrig?
Vi husker de mange små sedler, der dalede ned fra himlen fra en tysk flyvemaskine. Det var de såkaldte "OPROP" fra den øverstkommanderende for de tyske tropper i Danmark, om hvordan danskerne skulle forholde sig i denne ny situation.
Apropos kransenedlægningen i Vejlby for mindesmærkerne fra Treårskrigen 1848 - 50 har vi fundet et lignende "OPRÅB" fra denne krig. Det er skrevet af den tyske øverstkommanderende, general Wrangel.

Jyllands Indvaanere!
En tydsk seierrig Hær vil i morgen overskride Eders Lands Grændse; ikke i fjendtlig Hensigt kommer den til Eder, derfor tilraaber jeg Eder: bliver i Eders fredelige Boliger, flyer ikke med Kone og Børn fra det Eder saa kjære Arnested. Jeg, den Højstcommande-rende ved Armeen, indstaaer Eder for, at Eders Person skal være os hellig, og at Eders Eiendom og Eders Nationalfarver skulde blive beskyttede imod hver vilkaarlig Behandling, saa længe Hæren opholder sig indenfor Eders Lands Grændser; men jeg kan ikke fritage Eder for, at tilveiebringe Hærens Fornødenheder, og hertil behøver jeg i Eders egen Interesse Eders lovmæssige Øvrigheds Medvirken. Derfor opfordres herved alvorligen alle kongel. danske Civiløvrigheder, at blive paa deres Post og at fremture i at efterkomme deres Pligter og Forbindtligheder. Ligeledes opfordrer jeg Geistligheden til at blive i deres Sogne og at anvende hele deres Indflydelse til deres Menigheders Beroligelse. Skulde de kongel. danske Øvrigheder ikke efterkomme denne Forskrivt, saa ere de værste Følger uundgaaelige for Eder, fordi mine Tropper da nødsages til selv at indqvartere sig og selv at tage sig alle til deres Livsophold henhørende Midler efter eget Tykke, hvorved der med den bedste Villie ikke altid kan sættes Skranker for vilkaarlige og uordentlige Gjerninger. Men al den Ulykke, som deraf kunde følge, vilde udelukkende tilskrives Eders Øvrighed, der forlader Eder i Trængselens Øieblik.

Jyllændere!
Modtager gjæstfri mine Tropper; I saavel som Eders Kone og Børn vilde da være ligesaa trygge midt iblandt de ædle tydske Krigsfolk, jeg er saa lykkelig at anføre, som iblandt Eders egne Brødre.

Hovedqvarteer Christiansfeldt den 1. Maj 1848.

Overbefalingsmanden over Armeen,

Wrangel,
kongelig Preussisk General over Kavalleriet.

Soldaterlejr. Stik af Erik Bøgh i Illustreret tidende.

Færgemændene på Stribodde

Fortsat fra Bavnen nr. 1 og 2 2003.

Kildeforskning: Evald Andersen
Redigering: Finn L. Fauk.

Michael Tørslef.
(Kommissær fra 1786 til 1789.)

Da færgemand Christopher Nielsens enke, Maria Hedevig, døde i 1786, var der som nævnt tidligere ingen mandlige arvinger til halvparten i færgeriet. En af hans døtre, Maren Christophersdatter, var gift med en guldsmed i Vejle, Mathias Winge. I følge det kongelige privilegium var hans kone og hendes søster berettiget til at overtage færgeriet.

I 1769 havde Maria Hedevig selv overtaget den velfungerende og indbringende halvpart af færgeriet, men i 1773 måtte hun pantsætte sin halvpart for at skaffe penge til Christopher Nielsens døtre af første ægteskab, som skulle have udbetalt deres fædrene og mødrene arv.

Obligation fra 1773:
" Underskrevne færgemand salig Christopher Nielsens enke på Striib, vitterliggør at være skyldig til Michael Tørslev i Middelfart,

rentepenge "Courantmyndt" 270 rigsdaler.
Pantsætter jeg hermed fra mig og mine arvinger til Michael Tørslev de tvende huse, begge her på Striib beliggende, der tilhører mig. Det ene beboes af fisker Hans Gyes og det andet af salig Hans Toldboes enke. Samt den part i færgen og bådene, der tilhører mig, tilligemed min andel i fiskeredskaberne her ved Stribsøe."

Desuden pantsatte hun alt sit indbo, sølv- og tintøj og "alt hvad ellers i mit boe findes, som ej her er anført.

Til bekræftelse under min Haand og Seigl. Striibsøe d. 11. Juni 1773."

Samme dag lånte hun 200 rdl. af gårdmand Hans Jørgensen i Røjle Thorup. Som sikkerhed stillede hun færgegården.

Om Michael Tørslef ved vi, at han i 1773 var indkaldt som vidne i en retssag, og fra retsprotokollen ved vi, at han da var "fuldmægtig hos madame Nielsen på Striibsøe", og at han var 30 år.

I 1780 pantsatte enken yderligere to huse for 270 rdl. til Mathias Tørslev i Middelfart.

Tilsyneladende var panten ikke blevet indfriet, da Maria Hedevig døde, og efter hendes død blev Michael Tørslev indsat som "comissionair for den anden halvpart af færgeløbet".
Ved folketællingen i 1787 anføres, at han boede på Strib færgegård, og at han på dette tidspunkt var 44 år og ugift.
Guldsmed Michael Winge fik uden auktion d. 14. april 1788 overdraget dødsboets bygninger og færgeredskaber for vurderingssummen: 631 rdl. Man må gå ud fra, at han indløste pantegælden, så hans kone og hendes søster nu var ejere af færgeriets halvpart. Man kan undre sig over vurderingssummens ringe størrelse, når den anden halvpart af færgeriet, der tilhørte Jens Pagh, i 1790 blev taxeret til 3430 rdl.

Problemerne tårner sig op.
Guldsmed Winge løb hurtigt ind i problemer. Jens Pagh var som tidligere omtalt en meget stridbar mand og lå ofte lå i proces med naboerne. Efter Maria Hedevigs død havde han fæstet en grund, som tidligere havde tilhørt Christopher Nielsen, til sin søn, Knud, og denne havde i sommeren 1788 opført nye bygninger på den. Guldsmed Winge hævdede, at grunden tilhørte hans kone og hendes søster. Det gav naturligvis anledning til proces.

I februar 1789 fik Mathias Winge et nyt problem. Han fik brev fra myndighederne om, at nok havde hans kone og hendes søster ret til halvparten af færgeriet, men retten til at drive kro

og pligten til at befordre de rejsende til lands behøvede ikke absolut at følge med retten til færgeriet. Christopher Nielsens døtre var alene lejere til de bygninger, som deres forældre havde boet i, og kunne derfor ikke holde heste og vogn til befordring af de rejsende.
Det kongelige Rentekammer forudså, at Winge ville søge bevilling på værtshushold for sin hustru og dennes søster, men man mente, at det var et spørgsmål, om de rejsende var bedst tjent med, at værtshusholdet blev fortsat af Christopher Nielsens arvinger eller af Jens Paghs søn, som foruden at have part i færgeriet kunne gøre landbefordring for de rejsende og på grund af de nye bygninger med værelser kunne tilgodese de rejsende, der ønskede overnatning.

I sommeren 1789 var besværet med myndighederne åbenbart blevet for meget for guldsmed Winge, og han skilte sig af med færgeriet. Han solgte halvparten til husmand og fisker Søren Gyes, som var fæster på Strib.

8. august 1789. Brev til Rentekammeret.
Guldsmed Winge har overdraget den halve del af færgerettigheden på Striib, som tilkommer supplikantens hustru og søster efter deres afg. forældre til fæster på Striib, husmand Søren Gyes. Han anmoder samtidig om, at Søren Gyes må forundes bevilling på værtshushold for rejsende samme sted.

Søren Hansen Gyes.
(Færgemand fra 1789 til 1791)

Søren Hansen Gyes blev døbt i Vejlby kirke d. 24. juni 1739 som søn af husmand Hans Pedersen Gyes på Striib.

Han var gift med Anne Kirstine Rasmusdatter, som var født i 1741 og døde i Striib d. 16 juni 1815, 75 år gammel.

Ikke en helt almindelig fisker.
Man kan undre sig over, at en fisker kunne købe halvparten i et færgeri, men Søren Gyes var ikke en helt almindelig fisker. Han var en særdeles driftig mand.

14. dec. 1761 købte han sammen med husmand Hans Jensen, fisker på Striib, Båring Vigs fiskeret for og ved Vejlby strand udi Vejlby sogn samt to trediedele af bundgarnene, pælene og dertil hørende redskaber af herregården Billeshaves ejer, Andreas v. Raiser for 430 rdl.

I 1764 købte han sammen med fisker Hans Jensen, af enken efter forvalter Niels Henrichsens på Gyldensteen, strandfiskeriet ud for Niels Jensens grund ved Vejlby byes strand for 25 rdl. samt forpligtelsen til at levere Niels Jensen og hans efterkommere 2 wolle (1 wolle=80 stk.)

gode, friske og ferske sild om foråret og 2 wolle om efteråret. Samme dag købte de af kammerråd N. Basse, Hindsgavl, fiskeretten ud for Rasmus Larsens gård i Båring Vig.

Skal springe soldat som 32-årig.
Han var også en meget selvbevidst mand. I 1772 blev han indblandet i en strid med færgemanden Jens Pagh. Denne havde forlangt at låne penge af Søren Gyes, og da han ikke ville gå med til det, blev Jens Pagh så vred, at han for at hævne sig indstillede til lægdsmanden, at Søren Gyes, der på dette tidspunkt var 32 år og havde kone og to børn, skulle tages til soldat. Kort efter jul 1771 kom lægdsmanden med en kaptajn og en sergent for at tvinge Søren Gyes til at aflægge troskabsed til kongen og blive landsoldat, men Søren Gyes svarede, at han nægtede at aflægge ed den dag, og han blev beordret til at melde sig hos kaptajnen i Middelfart dagen efter.

I stedet for sejlede Søren Gyes til Fredericia for at forelægge sin sag for obersten der og bagefter til krigskommissæren i Assens. Han påberåbte sig, at "han var Fisker, og derfor ikke skulle være Landsoldat men Enroulleres ved Søe Væsenet".

Det kom til en retssag, hvor prokurator Schiøt fra Odense, som var Jens Paghs sagfører, forsøgte at bevise, at Søren Gyes var husmand og bonde mere end fisker, og derfor kunne tages til landsoldat.
Søren Gyes opnåede, hvad han ville. Sagen løb ud i sandet.
Søren Gyes var en temmelig velhavende fisker. Muligvis har han også været pengeudlåner.

I følge Evald Andersen så man ikke så sjældent, at ugifte karle var pengeudlånere i større eller mindre stil. Jens Paghs ugifte broder, Poul, som boede på færgegården sammen med Jens Paghs familie, var pengeudlåner. Vi ved også, at Sørens far, Hans Pedersen Gyes, udlånte penge.

Om han kunne bestride hvervet som færgemand, ved vi ikke, men meget tyder på, at han samarbejdede med Jens Pagh og hans søn Knud om at komme i samme familie og samtidig gøre en god forretning ved at slå de to halvparter af færgeriet sammen, så de kunne sælges samlet til een køber.

Søren Gyes bliver færgemand.
Søren Gyes købte som omtalt halvparten af Strib færgeløb i sommeren 1789 af guldsmed Winges kone og hendes søster, og samtidig søgte han om bevilling som færgemand.

Søren Gyes fik kongelig bevilling d. 24. marts 1790.
10. april 1790. Brev fra Amtmanden:

Ifølge det højkongelige Rentekammers skrivelse til mig den 6. april, skal jeg herved tilkendegive færgemand Søren Hansen Gyes, at der for ham er udstedt bevilling på at bruge den halve del af Striibs færgerettigheder og dets værtshushold.
Hvilke 2 bevillinger han haver at indløse, hver med 12 rdl. 56 skilling

Jens Paghs søn køber halvparten af Søren Gyes.
20. Sept. 1790 indgås følgende kontrakt mellem Søren Gyes og Knud Jensen Pagh:
"Jeg Søren Gyes, giver min datter Anne Sørensdatter til medgift til den unge Knud Pagh, som agter og holder bryllup med hende om 3 uger fra dato, det halve Striibs færgeløb med færge, både og andet redskab samt bygninger og 2 huse, alt som jeg har købt det af Sr. Winge og på følgende vilkår:
a) Færgeløbets indtægter, inventar, bygninger og huse kan overtages af min tilkommende svigersøn Knud Pagh de 8 sidste dage af næstkommende marts måned.

b) D. 11. juni 1791 vil min bemeldte svigersøn få skøde på dette færgeløb med inventar, bygninger og huse, imod at han da giver mig sin panteforskrivning med 1.te prioritet i samme for 400 rdl.
Min tilkommende svigersøns fader, Sr. Jens Pagh, tilstår mig med sin underskrift på denne contrakt, at jeg fra 1. maj 1791 frit og uden betaling skal have græsset 2 køer og 4 får sammen med ejerens egne malkekøer og får på Striibs marker. Og skal have årlig af Striibs ejer: 8 læs tørv, dog at jeg selv skærer og hjemfører samme fra det mig anviste sted."

Brylluppet mellem Knud Pagh og Anne Sørensdatter fandt sted d. 9. okt. 1790 i Vejlby kirke.
Familien Pagh ejede nu begge halvparter af færgeriet.

Striib d. 11. juni 1791.
Jeg Jens Pagh til Striib, kgl. bestalter, færgemand, vitterliggør herved at have solgt, skødet og afhændt til fæstehusmand Søren Gyes, dette hus bygninger, som han her på Striib beboer og har i brug, med grunden det står på, og haven som dertil ligger indhegnet i lige linje med Rasmus Hansens gærde, fra 1. maj 1791 at regne. Betalt mig købesum: 80 rdl.

23. marts 1798 fik Søren Hansen Gyes og hustru Kirstine Rasmusdatter, kgl. bevilling til at sidde i uskiftet bo og samfrændeskifte for den længstlevende.
Søren Gyes blev begravet 1. februar 1799, 59 år gammel fra Vejlby kirke.

At familien Gyes var velhavende kan vi se af et skøde fra 1801, hvor enken solgte sit hus og

fiskerettigheder til Andreas Jensen, som agtede at indgå ægteskab med hendes datter Karen Sørensdatter.

Hendes hus bestod af: "12 fag stuehus og 7 fag udhuse."

Fiskerettighederne bestod af:
"Halvparten i Båringvigs bundgarnsfiskeri med redskaber. Halvparten af Middelfart bundgarnsfiskeri med redskaber, stående ud for Grimmerhytten. Halvparten i Lyngskroge ålegårde. Endvidere ejede hun et skovmål i Kongeskoven, ager og eng 2 album beliggende på Røjle bys ejendom med den nordre ende mod klinten og to engskifter beliggende i Vejlby Møllemade.

Knud Jensen Pagh.
(Færgemand 1792-93.)
Født 1762 på Striib.

Efter at have været færgemand i 40 år, døde Jens Pagh i juni 1792, og hans søn Knud arvede hans halvpart af færgedriften. Året før havde han købt den anden halvpart til af Søren Gyes, og nu ejede han hele færgeriet på Striib.
Inden Jens Paghs død havde der været forhandlet om salg af færgeriet, og straks efter Jens Paghs død, d. 6. juli 1792 blev begge Striibs færgegårde skødet til Hans Christian Dehlholm fra Nyegaard på Langeland.
Købesum: 14.000 rdl. (I 1790 takseret til ca. 4000 rdl.)
I skødet som blev skrevet ved handelen, blev kontrakten af 20. sept. 1790 indskrevet:

" Men hvad det 8. hus på Striibs grund, som beboes af Søren Gyes angår, da er det ikke alene arvelig ejendom for ham og hans familie efter ham, både bygningen og tilliggende grund, men han skal desuden så længe han og konen lever have ret til af køberen og Striibs efterfølgende ejere, at have fri græsning for 2 køer og 4 får hos Striibs ejeres egne får og køer, samt 8 læs tørv og sætterum dertil. Dog skal Søren Gyes på egen bekostning skære og hjemføre denne tørv, og årligt betale til Striibs ejere for hvert læs 1 mark danske hvert år til 1. maj, og i grundskats penge 2 mark danske .

Men når han og kone begge ved døden er afgangne, skal deres arvinger i nedstigende linje dog ikke have den bemeldte græsning eller tørv."

D. 11.-6. 1793 overtog Christian Dehlholm Strib færgeri.

Knud Pagh købte Henneberg Ladegaard, Erritsø, og nævnes i

sommeren 1792 som boende her.

Hans Christian Dehlholm.
(Færgemand fra 1793 til 1829.)

Hans Christian Dehlholm var født i Birkerød og blev døbt d. 6. okt. 1748.

Han var først kok hos grev Ahlefeldt på Tranekær, men i 1783 forpagtede han Nygaard i Stoense, som var en mejerigård, der hørte under grevskabet.
Han blev d. 14.-2. 1783 viet til Mette Cathrine Vinding, Ulvemosegaard ved Svendborg.
Fra 11.-6. 1793 var han ejer af Stribs to færgegårde og alle privilegierne.

Dehlholm søger om bevilling til færgedriften.
Assens og Hindsgavl amter. Brev til amtmand Wedell:

Forpagter Dehlholms ansøgning om privilegium på Striibs færgested, der forhen har tilhørt tvende, men nu ham alene.

Kongen har solgt Striibs to færgegårde og de fiskerhuse, der ligger derved, som i de senere tider er forøget fra 3 til 10 stk. samt alt hartkorn: 9 tønder, 3 skæpper, 3 fjerdingkar og 1 album, og tilliggende grunde af ager, eng, skov og overdrev.

Der kan altså ikke eksistere færgemand eller færgemænd på Striib, uden det er enten ejeren eller de fæstehusmænd, der bor på stedet.

Færgestedet har været delt mellem den afdøde ejer, Jens Knudsen Pagh, og en af hans fæstehusmænd, Søren Gyes, og da forpagter Dehlholm ikke alene har købt de to færgegårde og alle fiskerhusene, men også færgen med både og to skibsbroer, må ansøgningen om privilegiet imødekommes for i det mindste hans og hans kones livstid og muligvis tillige til hans børn, så længe de ejer og beboer Striib efter hans og kones dødelige afgang.

Færgeløbet og dets redskaber er i meget god stand, der er nu to i stedet for en skibsbro, en på hver side af odden, så der kan landes i alle slags vejrlig.

Den ene bro er i sommeren 1791 nybygget af de forrige ejere, og den gamle er desuden i god stand.

Fredericia magistrat har intet med dette færgeløb at bestille, bortset fra at modtage 75 slettedaler årligt derfra for at tilse, at bro, færge og både holdes vedlige, men ellers er Striib helt undergivet Deres Højvelbårenheds amtmandskab og Vends herreds jurisdiction her på Fyn.
Brahesholm d. 21. nov. 1792.
Hans Bagger.

Salget.
Uddrag af Fynbo Landstings skøde- og panteprotokol.
Skøde fra enken Grethe Elisabeth Pagh og Knud Jensen Pagh til Hans Christian Dehlholm.

Grethe Elisabeth, salig færgemand Jens Paghs enke og jeg, Knud Jensen Pagh på Henneberg Ladegaard, skøder 6. juli 1792 til velædle Hans Christian Dehlholm fra Nyegaard på Langeland, begge Striibs færgegårde, beliggende i Vejlby sogn, hartkorn 9-3-3-1-, med alle fæstehuse, jord og grund, fiskeri og alle andre rettigheder - alt uden undtagelse. Købesum: 14.000 rdl.

Endvidere begge gårdenes bygninger og huse, alle færgeløbets indkomster, privilegier på færgeløb og værtshushold og vognmandslaug, færgen og brugbare redskaber, og 2 færgebåde, en ny og en gammel, 2 færgebroer og en kastebro ved Strib. Fiskeredskaber: Bundgarn, åleruser.

Køberen tiltræder d. 1. maj 1793.

Fæstehusmændenes betaling og arbejdspligt .

Lars Svendsen i Røde hus, årlig 52 dages arbejde.
Rasmus Hansen Gyes, årlig 2 rdl. 4 m. forretter 4 dages arbejde i høst og 4 dages arbejde i slet.
Jens Hansen, årlig 2 rdl. 4 m. forretter 4 dages arbejde i slet med 1 bud og 4 dages arbejde i høst med 2 bude.
Niels Hansen Møller, årlig 2 rdl. forretter 4 dages arbejde i slet, og 4 dage i høst.
Christen Christensen, årlig 2 rdl. 4 m. forretter 4 dages arbejde i høst og 4 dage i slet.
Jørgen Gyes, årlig 2 rdl.
Hans Gyes har sit hus i fæste, dog uden fæstebrev, svarer årligt 2 rdl.

Endelig sluttes med aftalen om det 8. hus, hvor Søren Gyes bor. (Se Knud Jensen Pagh om kontrakten af 20.-9.1790.)

Kopibogen, 10 jan 1793. Til Dehlholm.

Søren Gyes og hustru har frasagt sig sin bevilgede færge og rettighed til værtshushold.
Af færgerettigheden ved Striib, som forhen har været delt mellem 2 mænd, svares fremover 16 rdl. årligt, ligesom de forrige færgemænd.

Kongelig bevilling.
I august 1793 giver kong Christian den 7. bevillingen til Hans Chr. Dehlholm:

Vi Christian den Syvende gør alle vitterligt: at Vi efter allerunderdanigst ansøgning, og derover indkomne erklæring, med vor resolution af dags dato aller-

nådigst haver bevilget og tilladt, lige som Vi og herved bevilge og tillade: at Hans Christian Dehlholm og nu levende hustru må for deres livstid herefter nyde og betjene færgeoverfarten ved Striib i vort land Fyen med vilkår:

1) at bemeldte Hans Christian Dehlholm, og efter hans død hans nu levende hustru, på egen bekostning selv skulle holde broerne ved den fynske side og færgerne samt værtshuset forsvarligen ved lige til den rejsendes befordring, og 2) at den afgift, som af Striibs færgeri hidtil skal betales til Fredericia bys magistrat, nemlig halvtredsindstyve daler årligt, i rette tid erlægges.

I øvrigt haver de at rette og forholde sig efter anordningerne. Forbydende alle og enhver herimod hinder at gøre.

Givet på vort slot Friederichsberg den 7. august 1983.
Christian R.

Strid om milepenge og passersedler.

Dehlholm havde svært ved at holde regler og paragrafer.
8. september 1795 bliver han bedt om at forklare det kongelige rentekammer, hvorfor han mener, at han ikke skal aflægge regnskab for milepenge af Striibs vognmandslaug, og opgive hvor meget disse milepenge beløber sig til for hele den tid, han har boet i Striib.

17. november 1795. Brev fra Det kgl. Rentekammer til amtmand grev Wedell.

Det kgl. Rentekammer finder transportforvalter Dehlholms påstand om at oppebære milepenge og udstede milesedler ganske ubegrundet, da den bevilling af 5. marts 1737, som han påberåber sig, ikke er udvidet og stadfæstet til ham. Han har været ganske uberettiget til at udstede milesedler på de vogne, hvormed han befordrer rejsende i provinsen.

D. 3. august 1799 meddelte Vestindisk Guineiske Rente- og Toldkammer grev Wedell: Transportforvalter Dehlholm har fået tilladelse til at udstede passersedler på de varer, som fra Striib sendes til Fredericia. Det er senere blevet betydet ham, at tilladelsen kun gjaldt for varer og passagerernes gods, og at han skulle holde sig inden for rammen af denne tilladelse.

Alligevel er det blevet indberettet, at han skulle have udstedt passersedler på varer, der ikke skulle til Fredericia, men til skibe, som lå på bæltet.

I den anledning beder rentekammeret tjenstligt grev Wedell om at pålægge transportforvalteren at afholde sig for at udstede passersedler udenfor den givne tilladelse, da han ellers må påregne at blive stillet til regnskab.

Kirkeskibet i Vejlby kirke.
Århundredskiftet indvarslede vanskelige tider. Napoleonskrigene rasede, og i 1801 vendte England sig mod Danmark for at tvinge landet til at udtræde af Neutralitetsforbundet. Admiral Nelson indledte en kamp ved København og sejrede over danskerne i slaget på Reden den 2. april 1801.

6 år efter vendte han tilbage, og efter Københavns bombardement den 2. september 1807 bortførte han hele den danske flåde. Krigen varede helt til 1814 og kostede landet mange penge. I 1813 gik Danmark bankerot og befolkningen blev forarmet. Så det var vanskelige tider for færgemanden.

Måske var det i håb om, at de højere magter ville forbarme sig, at Hans Chr. Dehlholm sammen med Striibs andre sømænd i 1813 skænkede et kirkeskib til Vejlby kirke. I en lille dåse, der ligger i skibet, findes en seddel med teksten:

"År 1813 den 5. juni, blev dette skib af Hans Christian Dehlholm, som da var ejer af Striib, tillige med samtlige sømænd, som boede og den tid var på Striib: Andreas Jensen, Jens Nielsen, Jens Hansen Gyes, Jens Hansen, Peder Christiansen, Hans Pedersen, Hans Hansen Gyes, Jacob Hansen, ophængt udi Vejlby kirke til erindring for de efterlevende.

Striib d. 5. juni 1813. Peder Christensen."

Dehlholm låner 14.000 rdl.
I 1801 måtte transportforvalteren låne penge af justitsråd Hans Jørgen Hansen til Boltinggård. Sikkerheden var en 1. prioritet i færgegården, som var forsikret for 33.500 rdl., i privilegierne på færgeløb og vognmandslaug, i grunden der var takseret til 32.000 rdl. og i alle fiskerhusene, ålegårdene, bundgarnsfiskeriet, færge og både og 2 broer.

Hans Chr. Dehlholm døde på Strib den 23. juni 1829 .
(fortsættes).

Med hjælp fra Jens Nielsen og Agnes Thomsen har vi fået flere navne på K.F.U.K.-fotoet i forrige Bavnen. Det drejer sig om:

Øverste række nr. 1.
Anna Moselund Jørgensen.

Anden række nr. 4
Anna Østergaard - nr. 6 Ester Sørensen, nr. 7 bødkerens datter, Røjlemose, nr. 9 Astrid Nielsen og nr. 11 Kathrine Petersen

FORENINGENS ARRANGEMENTER 2004

Mandag den 23. februar
kl. 19.30.
Aulby skole.

Den store landevej og andre hovedveje omkring 1800-tallet.
Museumsinspektør Harriet Hansen, Middelfart, kommer og fortæller om vejenes historie. Hun vil fortælle historien om de første store vejes anlæg i Danmark.
Lige så længe som der har boet mennesker i landet. har det været af afgørende betydning at kunne komme fra et sted til et andet. Og det gælder stadigvæk. En vejs forløb kunne betyde liv eller død for et områdes udvikling.
Kom og hør den spændende beretning, herunder også vejens historie i vores del af landet.

Mandag den 26. april
kl. 19.30.
Aulby skole

Andelsbevægelsen og Nordvestfyn.
En afgørende kraft i landbrugets udvikling var andelsbevægelsen. Husmænd og bønder oprettede andelsselskaber: mejerier, brugsforeninger, foderstofforretninger, frysehuse og elværker. Skjold Christensen vil med udgang i det nordvestfynske fortælle om andelsbevægelsens betydning for udviklingen på Nordvestfyn.

Tirsdag den 15. juni
kl. 13.30.
Vejlby kirkegård

Kransenedlæggelse på mindesmærkerne på Vejlby kirkegård.
Efterfølgende sammenkomst i konfirmandstuen i præstegården.

Søndag den 12. september
kl 13.00.

Udflugt til Hørvævsmuseet på Krengerup.
Vi kører med bus ad de smukke vestfynske veje til herregården Krengerup ved Glamsbjerg, hvor vi besøger Hørvævsmuseet.
Vi kommer til at høre om dyrkning af hør og dens bearbejdning til stof.
Vi drikker kaffe på museet, inden vi kører hjem. For de særligt interesserede er der også mulighed for at se Skodamuseet, som også ligger på Krengerup.
Pris for denne udflugt er kr. 50,00. Kaffen afregnes med caféen på museet.

Mandag den 22. november
kl. 19.30.
Idrætsefterskolen i Staurby Skov.

Generalforsamling med dagsorden i henhold til vedtægterne.

Med fotograf Peter Fangel på Nordvestfyn.
Gamle fotografier er fascinerende. Gamle billeder af kendte og ukendte steder giver et væld af historier, som mange siders læsning ikke kan erstatte.
På Middelfart Museum befinder sig en herlig samling glasplader, taget af Middelfart-fotografen Peter Fangel i årene 1887 til ca. 1905. Grethe Markussen har tidligere bragt billeder fra samlingen i VENDS-årbogen. Vi har fået hende til at lave en ny serie billeder, som hun kommer og viser og fortæller om.